

KLEMEN TERÉZIA

MÁRCIUS HÍRES PEDAGÓGUS- SZÜLÖTTEI

„Március van, március van.
Ember s állat érzi már,
dong a kaptár, szárnyat rezget
százezernyi kismadár...”
(Szécsi Margit: *Március*)

Március az év harmadik hónapja. Nevét Marsról, a háború római istenéről kapta. Talán azért, mert e hónapban mindig két évszak viaskodik egymással, a tél és a tavasz. A hónap népi elnevezése: Böjtmás hava, tavaszelő, kikelet hava. S mint minden hónapban, ebben is találunk igazi, vérbeli pedagógusokat, akik nemzetek és generációk sokaságát tanították nemcsak tárgyi tudásra, hanem a pedagógia gyakorlatára is.

Baráth Zoltán

Pestújhelyen született 1924. március 1-én, biológus, egyetemi tanár. 1943-ban iratkozott be a budapesti tudományegyetemre. Tanulmányait megszakította a háború, s a hadifogságból visszatérve 1950-ben szerzett oklevelet. Ezt követően az Agrártudományi Egyetem Kertészeti Karán lett tanársegéd. 1975-ben Nagykanizsára, az Agrártudományi Egyetem Agronómiai Karára nevezték ki tanszékvezetővé, s itt dolgozott haláláig. Florisztikai és taxonómiai tárgyú publikációi a Földrajzi Értesítőben, a Magyar Nemzeti Múzeum folyóiratában és a vácrátóti intézet kiadványaiban jelentek meg. Az Akadémiai Kiadó Biológiai Lexikonának munkatársa volt.

Veszprémy Dezső

Sajószentandrás szülőtte, 1871. március 1-én látott napvilágot. Híres orvos, kórboncnok, egyetemi tanár, neves leukémiai és bakteriológiai kutató volt. Orvosi oklevelét Kolozsvárott szerezte meg. 1895-ben ugyanott a belklinikán gyakornok, 1897-ben a kórbonctani intézetben tanársegéd, 1903-ban magántanár, majd előbb a kolozsvári, később a szegedi egyetemen a kórbonctan tanára és az egyetem kórbonctani és kórszövet-tani intézetének igazgatója volt. 1923–24-ben a szegedi egyetem rektori posztját töltötte be.

Arany János

Nagyszalontán született 1817. március 2-án. Mint költőt, műfordítót és szerkesztőt nem kell senkinek sem bemutatni, de kevesen tudnak arról, hogy pedagógusi minőségben is tevékenykedett. 1834-ben debreceni tanulmányait megszakítva Kisújszálláson ideiglenes tanítói állást vállalt. 1835 tavaszán ismét Debrecenben tanult, festészettel, szobrászattal, zeneszerzéssel kísérletezett, sőt színésznek szegődött. 1839-ig segédtanító volt a nagyszalontai gimnáziumban, később

községi segédjegyzőként, majd aljegyzőként dolgozott. 1842-ben a nagyszalontai gimnázium rektora lett.

Id. Faller Gusztáv

Gölnicbányán 1816. március 2-án született bányamérnök, a selmecbányai akadémia nemzetközi hírű professzora. Tanulmányait Bécsben és Selmecbányán végezte, ahol 1881-ben szerzett oklevelet. Horvátországi gyakornoki évei és egy külföldi tanulmányút után 1844-ben a selmecbányai akadémián a Bányaműveléstani Tanszék tanársegéde, majd 1849-től 1851-ig helyettes tanára, később 1855–1870-ig tanára volt. Számos szakmai tárgyú könyve jelent meg.

Novobátszky Károly

A magyarországi elméleti fizikaoktatás megszervezője, a relativitáselmélet és az elektromágneses tér elméletének kutatója Temesváron született 1884. március 3-án. Az Eötvös Kollégium tagjaként tanult a budapesti tudományegyetem matematika–fizika szakán. Olyan kiváló tanárai voltak, mint Eötvös Loránd, König Gyula és Beke Manó. Pályáját gimnáziumi tanárként kezdte; 1945-től a tudományegyetem Elméleti Fizika Tanszékének tanszék-

vezető professzora volt haláláig. Élete legfontosabb feladatának az oktatást tartotta; iskolateremtő tudós volt, tanítványainak százai lettek elismert, sikeres kutatók. Tankönyvei közül különösen jelentős az elektrodinamikával, illetve a relativitáselmélettel foglalkozó kötet.

Anna Elizabeth Broomall

A nővérképzésben jeleskedett amerikai orvos 1847. március 4-én született. Pennsylvaniai kvéker családban született, ahol fontosnak tartották és támogatták a lányok tanulását. 1871-ben szerezte meg orvosi diplomáját. A Pennsylvania Hospitalban az első nők között volt, akik a férfiakkal együtt jártak szakmai gyakorlatra – de napirenden volt, hogy a férfhallgatók gúnyolták, megdobálták, kikergették az épületből a nőket. Broomall 1872-ben Franciaországba ment nőgyógyászatot tanulni. Hazatérte után a Women's Hospitalban dolgozott, és tanított a Woman's Medical College-ban. Komoly része volt a nővérképzés színvonalának emelésében. 1888-ban Philadelphia szegénynegyedében létrehozta az ország első ambuláns nőgyógyászati rendelőjét.

Sir Kenneth Robinson

A brit szerző és előadó 1950. március 4-én született. Ismertségét nemzetközi tanácsadóként szerezte az oktatás mint tudomány témakörben kormányzati, non-profit, oktatási és tudományos testületeken. 1985–1989 között a Tudomány az iskolákban projekt igazgatója lett, majd 1989–2001 között a University of Warwick-on a tudomány oktatásának professzora volt. 2003-ban a tudomány érdekében végzett szolgálataiért lovaggá ütötték. Robinson Liverpoolból, egy munkáscsaládból származik. Jelenleg Los Angelesben (USA) él családjával.

Ella Mensh

Az 1859. március 5-én született német író, újságíró, tanár pedagóguscsaládból származott, 1879-ben Berlinben szerzett tanítói oklevelet. Ezután Zürichbe ment, ahol – valószínűleg első nőként a világon – német nyelvet és irodalmat, teológiát, valamint filozófiát hallgatott az egyetemen, 1883-ban végzett. A *Darmstädter Tageblatt* című újságnál helyezkedett el, és közben doktori disszertációján dolgozott, amelyet 1886-ban védett meg Zürichben. 1890-től alapító tagja és sokáig

elnöke volt a német tanárnők egyesületének.

Berde Áron

Laborfalván született, 1819. március 8-án. Jogász, egyetemi tanár, az első jelentős magyar nyelvű meteorológiai és klimatológiai szakkönyv írója volt. Főiskolai tanulmányainak elvégzése után 1842-től 1844-ig Nyugat-Európában járt tanulmányúton. 1844-től 1863-ig a kolozsvári unitárius kollégiumban tanított természettudományokat, 1863-tól a kolozsvári akadémián a nemzetgazdaságtan és a politika tanára, majd az 1872-ben alapított kolozsvári egyetemen a nemzetgazdaság és pénzügytan tanára, 1872–73-ban az egyetem rektora volt. 1890-ben nyugalmába vonult.

Simone Chapuis-Bischof

A svájci tanár, nőjogi aktivista 1931. március 16-án született Baselben. Az egyetem elvégzése után Vaud tartományban kapott tanári állást. Főhíborodott, amikor rájött, hogy a vele együtt végzett férfi tanárok 30 százalékkal magasabb bért kapnak, mint a nők, és az évek folyamán ez a különbség csak növekedni fog. Az ötvenes években Svájcban a nőknek még nem volt szavazati joguk, a közéletben nem játszottak szerepet. Ez indította el harcát a választójogért, az egyenlő bánásmódért, az anyaság támogatásért, az abortusz legalizálásáért. 1971–74 között a Lausanne-i, 1974-től a tartományi részleg vezetője, 1988 és 1995 között országos elnöke volt. A *Femmes Suisses* feminista lap főszerkesztőjeként is komoly része volt abban, hogy 1971-ben a svájci nők kivívták a választójogot.

Ballagi Mór

Inócon született Bloch Móric néven, 1815. március 18-án. Teológus, nyelvész, királyi tanácsos, a Pesti Református Teológiai Akadémia tanára, a Dunamelléki Református Egyházkerület és a Pesti Egyházmegye tanácsbírája, a budapesti református egyház presbitere, Budapest főváros bizottsági tagja, a Magyar Tudományos Akadémia első zsidó tagja volt.

Josephine Stadlin

A svájci pedagógus 1806. március 19-én született Zugban, liberális szellemű értelmiségi családban, ahol fontosnak tartották a tudást, a műveltséget. A helyi zárda növendéke volt, végzés után

varró- és hímzőmesterséget tanult. Apja halála után varróiskolát nyitott, annak a jövedelméből tartotta el nyolc fiatalabb testvérét, a varráson kívül írni-olvasni is megtanította növendékeit. 1831 és 1834 között Yverdonban Pestalozzi tanárképzőjének hallgatója volt. 1839-ben Olsbergben megnyitotta saját tanárképző intézetét, melyet két év múlva Zürichbe költöztetett. Tanári munkája mellett állandóan továbbképezte magát.

Jan Amos Komenský (latinosan: Johannes Amos Comenius)

A világszerte ismertté vált cseh-morva pedagógus élete viszontagságokkal, megpróbáltatásokkal volt terhes. Átélt a harmincéves háború szörnyűségeit: otthonát feldúlták a zsoldosok, szeretteit elveszítette. A cseh-morva testvérek püspöke volt, ezért menekülnie kellett. Vérzivataros korának szinte valamennyi szenvedését átélte, ennek ellenére hitét sohasem veszítette el, emberi tartása sohasem rendült meg. Comenius 1592. március 28-án született a korabeli Morvaország egy Nivnice nevű kis falujában. A XVII. század az átmenet kora a nevelés történetében. Korábban a szülők gyermekeik iránti viselkedését általában a távolságtartás, a túlzott érzelmi kötődéstől való óvakodás jellemezte. Akkoriban a felnőttek világa egyre inkább érdeklődni kezdett a gyermeknevelés kérdéseiről. Megszaporodtak az alapfokú képzést nyújtó kisiskolák, és a század újfajta pedagógiai elveket valló egyéniségei is megjelentek, mint például Komenský. „Comenius mélységesen hisz az ember alakíthatóságában, nevelhetőségében. Felfogása szerint minden gyermekkel eleve adott az eszség, uralkodásra való képesség, a vallásos jámborság kibontakoztatásának lehetősége, ezért minden egyes gyermek nevelhető. De nemcsak nevelhető minden ember gyermeke, de nevelni is kell – abban a társadalmi közegben, ahová sorsa rendelte –, hogy e három adottság lehetőség szerint mindenkiben kiteljesedjék.” Optimista és ugyanakkor mélységesen demokratikus pedagógiai alapelvek ezek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Pukánszky Béla – Németh András: *Neveléstörténet*. <http://mek.oszk.hu/01800/01893/html/>
- <https://jelesnapok.oszk.hu>
- <https://nokert.hu>